תורה אור

משכב רברבי שקיל, זוטרי שקיל, רב טביומי משמיה דרבא אמר המית אמר ליה, ברישא משל לצייד ששולה דגים מן הים משכב זוטרי שקיל, משכב רברבי שדי זוטרי ושקיל רברבי תניא אידך בעל השור נקי רבי יוסי הגלילי אומר נקי מדמי ולדות, אמר לו ר"ע הרי הוא אומר °כי ינצו אנשים (ונגפו אשה) אנשים ולא שוורים שפיר קאמר ר"ע? אמר רב עולא בריה דרב אידי איצטריך ס"ד אמינא אנשים ולא שוורים הדומין לאנשים מה אנשים מועדין אף שוורים מועדין הא תם מיחייב כתב רחמנא בעל השור נקי דפטור, אמר רבא *יציבא בארעא וגיורא בשמי שמיא! אלא אמר רבא איצטריך ס"ד אמינא אנשים ולא שוורים הדומין לאנשים מה אנשים מועדין אף שוורים מועדין וק"ו לתמין דפטירי, הדר כתב רחמנא בעל השור נקי תם פטור, ומועד חייב, א"ל אביי אלא מעתה גבי בושת נמי נימא הכי *אנשים ולא שוורים הדומין לאנשים מה אנשים מועדין אף שוורים מועדין קל וחומר לתמין דפטירי, הדר כתב רחמנא בעל השור נקי תם פטור ומועד חייב וכ"ת ה"נ אי הכי ליתני בעל השור נקי רבי יוסי הגלילי אומר פטור מדמי ולדות ומבושת? אלא אביי ורבא דאמרי תרוייהו אנשים אין אסון באשה יענשו יש אסון באשה לא יענשו ולא שוורים דאע"ג דיש אסון יענשו הדר כתב רחמנא בעל השור נקי דפטור, מתקיף לה רב אדא בר אהבה אטו באסון תליא מילתא, בכוונה תליא מילתא אלא *אמר רב אדא בר אהבה אנשים כי נתכונו זה לזה אע"ג שיש אסון באשה יענשו כי נתכונו לאשה עצמה לא יענשו ולא שוורים דאפילו נתכונו לאשה עצמה יענשו כתב רחמנא בעל השור נקי דפטירי וכן כי אתא רב חגי מדרומא אתא ואייתי מתניתא בידיה כוותיה דרב אדא בר אהבה תניא אידך בעל השור נקי ר"ע אומר נקי מדמי עבד

ונימא

שמות כא

שם כב

משכב רברבי. ברישא שקיל להו וכי הדר משכב זוטרי שקיל, הכא נמי אע"ג דראייה גדולה אמר ליה ברישא, כי הדר משכב ראייה זוטרתי אמרה ניהליה: **משכב זוטרי.** ברישא שקיל להו סבר דלמא לא משכח אחריני וכי הדר משכב רברבי ולית ליה מנא כולי האי דליחזקינהו לכולהו, שדי זוטרי ושקיל רברבי, ה"נ המית אמר ליה ברישא דאכתי לא הוה ידע ליה מילתא דעדיפא מיניה, כי הדר משכח הך, הדר ביה מקמייתא: **מדמי ולדות.** נגח את האשה ויצאו ילדיה: **כי ינצו אנשים.** ונגפו אשה הרה ולא שוורים: **אף שוורים.** דפטר להו קרא מועדים הוא דפטר אבל תמין ליחייבו: **כתב רחמנא ובעל השור נקי.** למימר דלא דרשינן אנשים ולא שוורים הדומין לאנשים אלא תם פטור ומועד חייב: **גבי בושת נמי.** דקיימא לן (לקמן דף פז.) שורו שבייש פטור ונפקא לן מכי ינצו אנשים יחדו איש ואחיו וקרבה אשת וגו' וקצותה את כפה: ממון דהיינו בושת נימא הכי כו': **וכ"ת ה"נ.** דלרבי יוסי הגלילי משלם מועד ממון בושת: **אלא אביי ורבא דאמרי תרוייהו.** להכי איצטריך דאי מדר"ע הוה אמינא אנשים ולא שוורים הכי מידרש אנשים הוא דכי יש אסון באשה לא יענשו בדמי ולדות דקם ליה בדרבה מיניה אבל שוורים אפילו יש אסון יענשו בדמי ולדות דליכא בה חיוב מיתה, כתב רחמנא כו': **אטו באסון תליא מילתא בכוונה תליא מילתא.** ואפילו יש אסון באשה יענשו הם נתכוין לחבירו דסבירא ליה לרב אדא כר' שמעון דאמר במס' סנהדרין באלו הן הנשרפין (דף עט.) נתכוון להרוג את זה והרג את זה פטור ממיתה וחייב ממון ולית ליה דתנא דבי חזקיה דאמר לא חלקת בו בין מתכוין לשאין מתכוין לחייבו ממון אלא לפוטרו ממון ולא יהיה אסון דקרא, בחבירו קדריש ליה: אם אין אסון בחבירו אפילו יש אסון באשה יענש, וכיון דאנשים אהיכא דיש אסון נמי יענשו אשתכח דאמעיט שוורים בין ביש אסון בין בשאין אסון, ובעל השור נקי למה לי:

ונימא

הא תם מיחייב. לא בעי למימר תם שמחויב ממה שהמועד פטור דאטו משום דאייעד יהיה פטור יותר אלא ה"ק דמועד יהיה פטור שלא לחייבו בהעדאה יותר מתם והא דקאמר יציבא בארעא משום צד תמות הקל שאין משלם אלא מגופו חייב צד מועדת לא כ"ש:

כתב רחמנא בעל השור נקי דפטור. ואצטריך למיכתב אנשים דאי לא כתב אלא בעל השור נקי הוה מוקמינן נקי מחצי כופר והוה מחייבינן בין תם בין מועד בדמי ולדות אבל השתא דכתיב אנשים למעוטי מועד אית לן לאוקמי פטור דנקי אתם דלא להוי יציבא בארעא וכו': **כתב** רחמנא בעל השור נקי תם פטור ומועד חייב. ונקי מדמי ולדות דקתני לאו לפוטרו מדמי ולדות אצטריך אלא כלומר דוקא תם פטור מדמי ולדות ואי לא כתב אנשים כלל הוי פטרינן נמי במועד דלא מחייב הכתוב במועד אלא במקום שחייב בתם °כדפירשתי לעיל (לח.) ולהכי כתב אנשים דליתי נקי לגלויי עליה דלא משתעי אנשים ולא שוורים אלא בתם והא דתניא בהחובל (לקמן דף פז:) שור אין משלם אלא נזק ופטור מדמי ולדות משמע דאיירי במועד דמשלם כ"ש ועוד דומיא דאדם ואפילו הכי פטור מדמי ולדות ההיא כר"ע אתיא:

גבי בושת נמי נימא הכי אנשים כו'. דגבי בושת כתיב כי ינצו אנשים יחדו איש ואחיו דמאיש בעמיתו לא נפקא אלא נזק לחודיה וריפוי ושבת נפקא מהזה כדאמרינן בהמניח (לעיל דף כו.) ואפילו לר"ע דמאיש בעמיתו נפקי כולהו מודה הוא דבושת לא נפיק מיניה אלא נזק וריפוי ושבת שרגילין להיות ע"י חבלה דומיא דנתינת מום אבל בושת דרגיל להיות רוב פעמים בלא חבלה לא נפיק מאיש אלא מאנשים (א) וא"ת וריפוי ושבת בין לר"ע ובין לרבנן לילף מאנשים דכתיב גבי ריפוי ושבת וכי יריבון אנשים וי"ל דקים ליה לגמרא דההוא אנשים אתא לדרשה אחרינא ומהאי טעמא נמי א"ש דלא פריך גבי ריפוי ושבת נמי נימא הכי אבל ההוא דבושת קים לן דלמעוטי שוורים אתא והא דלא פריך גבי נזק נמי נימא הכי דכתיב איש בעמיתו ולא שור בעמיתו שור דומיא דאיש כו' משום דניחא ליה למפרך מקרא דאנשים דומיא דההיא דאיירי בה:

בכוונה תליא מילתא. פ"ה דס"ל כר"ש דאמר באלו הן הנשרפין (סנהדרין דף עט. ושם) נתכוון להרוג את זה והרג את זה פטור ממיתה וכיון דפטור ממיתה חייב בדמי ולדות דלית ליה דתנא דבי חזקיה וקשה לר"י וכי היה תמה רב אדא בר אהבה על אביי ורבא אם סבורין כרבנן ועוד דצריכא למימר דרב אדא וברייתא דרב חגי דרומאה פליגי אתנא דבי חזקיה וה"ל למפרך הכא כדפריך רבא עליה דרב דימי פרק אלו נערות (כתובות דף לה. ושם*) ומי איכא מאן דלית ליה דתנא דבי חזקיה ונראה לר"י דרבא ואביי לא היו פוטרין שוורים מדמי ולדות מנקי אלא דוקא היכא דלא נתכוונו לאשה דומיא דאנשים דמשתעי בהו קרא אבל נתכוון לאשה עצמה חייב מדלא קאמר אנשים אין אסון יענש הא יש אסון לא יענש בין נתכוונו זה לזה בין לא נתכוונו זה לזה אלא לאשה עצמה ולא שוורים דבין הכי ובין הכי יענש כתב רחמנא בעל השור נקי דפטור והוה משמע שפיר דפטור בכל ענין אלא ודאי בנתכוונו לאשה עצמה חייבין לאביי ורבא ואע"ג דבאנשים פטירי טפי כשמתכוונים לאשה היינו משום דשייך בהו קם ליה בדרבה מיניה אבל בשור לא שייך ופריך רב אדא בר אהבה והא ע"כ בכוונה תליא מלתא לרבי דדריש בהנשרפין (סנהדרין דף עט: ושם) ונתתה נפש תחת נפש ממון ולית ליה לא חלקת בין מתכוין לשאין מתכוין לענין דמי הנהרג וסובר רב אדא דהוא הדין לענין דמי ולדות דכיון דגלי קרא שיש לחלק בין מתכוין לשאין מתכוין לענין דמי הנהרג לא נלמוד עוד שום פטור ממון כשאין מתכוין מכח היקישא ואע"ג דאית ליה היקישא לענין שאר דברים וא"כ לדידיה אנשים אפילו יש אסון באשה יענשו ולדידיה יש לנו לפטור בשוורים אפילו נתכוונו לאשה שאי אפשר לרבי לדרוש אלא כמו שדורש אחרי כן ומדרבי נשמע לכולהו תנאי שלא מצינו מחלוקת זה ביניהם ואביי ורבא סבירי להו דדוקא למאי דגלי קרא כגון לדמי הנהרג לרבי גלי אבל בשאר ממון לא גלי וכן מוכח בהפרה (לקמן דף מט.) דאביי ורבא סבירי להו שהוא חייב בשוורים כשנתכוון לאשה עצמה דתנן שור שהיה מתכוין לחבירו והכה אשה ויצאו ילדיה פטור מדמי ולדות ודייקינן בגמרא טעמא דנתכוון לחבירו אבל נתכוון לאשה משלם נימא תהוי תיובתא דרב אדא בר אהבה משמע דלרבא ואביי ניחא דמחייבי ומתניתין דהחובל (לקמן דף פז.) דפטר שור מדמי ולדות דוקא כשלא נתכוון לאשה דומיא דאנשים דקרא:

ונימא

נג א ב מיי' פי"א מהל' נזקי ממון הלכה ג:

נד ג ד ה מיי' פ"ד מהלכות חובל ומזיק הלכה ה ו סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סי' תכג סעיף א וסעיף ד:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה כתב וכו' כדפי' לעיל דף לח ע"א תוס' ד"ה דא"כ:

[עירובין ע. יומא מז.]

◆

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה גבי וכו' לא נפיק מאיש אלא מאנשים. נ"ב ס"א ולעיל בהמניח גרסי' אי מהתם ה"א נזק לחודיה ול"ג נזק ובושת דבושת נפק מאנשים:

[לקמן מט.]

[ד"ה ומי]

נושא

שור שהפיל אשה הרה - אין תשלום דמי ולדות, מהו המקור במקרא

מבנה

1-4

4 נסיונות להסביר למה לפי ר' יוסי הגלילי "בעל השור נקי"

* הקלז שבסוגריים הוא פירוש ה"בבי". אם קודם מדלגים על הסוגריים רואים את רצף הקריאה

⊛ דילוג על הקלזים בסוגריים בלימוד הראשוני מקילה על רצף הקריאה - וכן במעתק הגמ' במספר 4

שמות כא:כב

וכי ינצו אנשים ונגפו אשה הרה ויצאו ילדיה ולא יהיה אסון ענוש יענש כאשר ישית עליו בעל האשה ונתן בפלילים

א בעל השור נקי למה לי